

Co si počít s Laudato si?

Promluva arcibiskupa olomouckého Jana Graubnera na oslavě sv. Václava ve Staré Boleslavi 28.9.2020

Papež František vyhlásil letošní rok rokem encykliky Laudato si, kterou vydal před pěti lety, protože ne mnozí se jí zabývali. Proto jsem vzal letos toto téma i na pouť ve Staré Boleslavi. Jedni chválili, že jsem se konečně dal na ekologii, jiní byli pohoršeni, že vytahuji světská témata. Mám za to, že ani jedni ani druzí encykliku dobře nečetli, ale soudí podle novinářů, kteří Laudato si označili za ekologickou encykliku, zatímco papež o ní mluví jako o sociální. Sám ji považuji za velmi důležitou, protože nám nabízí zásadní orientaci v některých zmatcích dnešní doby, i když na začátku mě odrazovaly některé pro mě neznámé a nesrozumitelné pojmy. Chrání přírodu, ale především člověka, zvláště chudého, rodinu i solidaritu. Odmítá upřednostňování ohrožených zvířat před ochranou nenarozených dětí. Ukazuje, že ochrana přírody bez vztahu k Bohu a člověku je nesmysl, že je nutný návrat k Bohu a skutečné obrácení k životu podle evangelia, jestli nechceme skončit katastrofou způsobenou totálním sobectvím.

Lidská existence se zakládá na vztahu k Bohu, k bližnímu a k Zemi. Ten vztah se pokazil už prvotním hříchem, kdy se člověk stavěl na místo Boha a odmítl své omezení. Ze Země má člověk právo brát jen to, co potřebuje k životu, nesmí ji vyždímat. Má povinnost ji chránit pro budoucí generace. Země patří Hospodinu. Člověku je jen propůjčená jako správci. Životní prostředí je jměním celého lidstva a odpovědností všech.

Ekologickou krizi působí člověk, který chce získat všechno, co je možné, ale přehlídí, že představa nekonečného růstu vychází ze lži, že neexistuje neomezené množství energie a zdrojů. Spoléháme na ekonomii a techniku, ale ty nevyřeší problémy životního prostředí, ani problémy vztahů. Stejně tak problémy hladu a bídy se nevyřeší jen růstem trhu. Společnost řízená trhem má totiž jediný cíl: maximalizaci zisku. Technice je zase vlastní specializace, která ztrácí smysl pro celek, vzájemné vztahy a širší smysl.

Papež nabízí ekologickou kulturu, která má jiné myšlení, životní styl a spiritualitu, které jsou schopné klást odpor nadvládě technologií. Technice dává meze a zapojuje ji do pokroku nekonzumního způsobu života, štěstí a soužití, pomoci druhým, ptá se po smyslu každé věci.

Vybízí k odvážné kulturní revoluci, která začíná obnovou člověka. Neuzdravíme vztah k přírodě, když neuzdravíme vztahy k lidem a k Bohu. Křesťanská revoluce se musí především zbavit přehnané sebestřednosti člověka, musí sesadit lidské já z místa Boha. Pokud je středem mé já, má prioritu můj zájem a ostatní je relativní.

Relativistická kultura je patologií, která vede k tomu, že člověk využívá druhého. Je to stejná logika, která vede k zneužívání dětí, opouštění starých lidí, nebo k řízení hospodářství neviditelnou rukou trhu. Pokud neexistují objektivní pravdy, ani stabilní principy kromě uspokojování vlastních potřeb, nemá hranice ani obchodování s lidmi, organizovaný zločin, obchod s drogami či kůží zvířat, kterým hrozí vyhynutí. Je to stejná logika, která ospravedlňuje získávání lidských orgánů od chudých či odhazování dětí, protože neodpovídají přáním rodičů. Je to logika, která z nezřízené touhy konzumovat vyrábí stále víc odpadu. Žádné politické programy nepomohou, pokud se korumpuje kultura a neuznává se objektivní pravda či všeobecné principy.

Lidská ekologie zahrnuje i vztah člověka k mravnímu zákonu. Člověk má přirozenost, kterou musí respektovat a kterou nemůže libovolně manipulovat. Přijetí vlastního těla jako Božího daru je nezbytné k přijetí celého světa jako Božího daru. Naučit se přijímat vlastní tělo, pečovat o ně a respektovat jeho význam je podstatným předpokladem opravdové ekologie člověka. Úcta k vlastnímu tělu v jeho ženskosti či mužskosti je nezbytná k tomu, abychom byli schopni rozpoznat sami sebe. Proto nemůžeme smazávat pohlavní různost.

Tempo spotřeby, plýtvání a přírodních změn překročilo možnosti planety takovým způsobem, že nynější životní styl může vyústit jen do katastrofy. Lidstvo se musí změnit. Musí si uvědomit společný původ, vzájemnou sounáležitost a společně sdílenou budoucnost. Lidem se namlouvá, že jsou svobodní, dokud si uchovají domnělou svobodu konzumovat. Ovšem čím více se vyprazdňuje srdce, tím víc roste potřeba kupovat, vlastnit a konzumovat věci. Ale není vše ztraceno, dokud jsou lidé schopní pocítit znechucení a vydat se novými cestami ke svobodě.

Výchova ke spoluodpovědnosti za stav přírody dnes zahrnuje i kritický odstup od modernistických mýtů (jako je individualismus, neomezený pokrok, konkurence, konzumismus, trh bez jakýchkoliv pravidel) a také snahu obnovovat ekologickou rovnováhu na různých úrovních: ve vztahu k sobě, na úrovni solidarity s druhými a se všemi živými bytostmi a na duchovní úrovni ve vztahu k Bohu.

Zákony samy nedokáží omezit špatné jednání. Jenom na základě pěstování solidních ctností je možné darovat sebe a nasadit se pro dobro včetně životního prostředí. Jestli třídím odpad, nevyhazuji zbytky jídla, užívám veřejnou dopravu, zhasínám světlo či sázím stromy, jde o skutky lásky, které vyjadřují naši osobnost, nejde o cíl. To, čemu nás učí evangelium, má důsledky pro náš způsob uvažování, vnímání a prožívání. Důsledky našeho setkání s Ježíšem se projevují v našich vztazích k okolnímu světu. Střežit Boží dílo patří k ctnostnému životu. Ne-jde o něco volitelného nebo druhotného. Obrácení ovšem taky vyžaduje, abychom uznali své hříchy a opomenutí, abychom jich litovali a vnitřně se změnili.

Obrácení přináší vděčnost a nezištnost, uznání, že svět je darem, který jsme přijali od Otcovy lásky, což vede k nezištné ochotě zříkat se a ke štědrým projevům i tehdy, když to nikdo nevidí. Takové obrácení vede věřícího k tvořivosti a nadšení, takže drama světa řeší odevzdáváním se Bohu jako oběť živá, svatá a Bohu milá.

Příliš dlouho jsme žili v mravním úpadku, posmívali se etice, dobrotě, víře, čestnosti. Nastala chvíle, abychom uznali, že tato veselá povrchnost nám nebyla k ničemu. Církev nabízí světu ideál civilizace lásky. Má-li být společnost lidštější, je třeba oživit lásku ve společenském životě, jak v politice, ekonomice tak i v kultuře. Sociální láska nás přivede k promyšlení širších strategií, které zastaví úpadek životního prostředí, i toho morálního.

Myšlenky papeže Františka jsou hutné a náročné, ale nabízí cennou orientaci pro zdravý postoj křesťana k problémům doby. Jejich uvedení do života může zaujmout i mnohé nevěřící současníky, kteří se bojí o přírodu, a přivést je ke Kristu.

Mons. Jan Graubner arcibiskup olomoucký a metropolita moravský

<https://rcmonitor.cz/download/MONITOR-2020-21.pdf>